ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ БІОЛОГІЧНИЙ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Декан біологічного факультету
_____ І. О. Омельянчик
«27» грудня 2024

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ

блоку вибіркових дисциплін в межах університету
підготовки бакалавра
денної та заочної форм здобуття освіти

ВИКЛАДАЧ: Григорова Н. В., к.б.н., доцент фізіології, імунології і біохімії з курсом цивільного захисту та медицини

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри фізіології, імунології
і біохімії з курсом цивільного захисту та
медицини

Протокол № 4 від «26» грудня 2024 р.
Завідувач кафедри фізіології, імунології
і біохімії з курсом цивільного захисту та
медицини _____
О. Г. Кущ

2025 рік

Зв'язок з викладачем:
E-mail: nvgrigorova@ukr.net
Сезн ЗНУ повідомлення: https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=2130
Телефон: (061) 228-75-99 (кафедра)
Інші засоби зв'язку: Skype: Наталя Григорова
Кафедра: фізіології, імунології і біохімії з курсом цивільного захисту та медицини, ІІІ корпус, ауд. 310

1. Опис навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни є формування у студентів здатності творчо мислити, вирішувати складні проблеми інноваційного характеру й приймати продуктивні рішення у сфері цивільного захисту (ЦЗ), з урахуванням особливостей майбутньої професійної діяльності випускників, а також досягнень науково-технічного прогресу.

Відомо, що у мирний час величезних людських втрат, збитків економіці і навколишньому середовищу завдають стихійні лиха, аварії і катастрофи. На території України розміщена велика кількість потенційно-небезпечних об'єктів. До них відносяться підприємства нафтової, газової та хімічної промисловості, підприємства, які застосовують і виготовляють радіоактивні, сильнодіючі, пожежо- і вибухонебезпечні речовини. Україна знаходиться в першій десятці країн, що мають атомні електричні станції. Виробництво електроенергії на АЕС становить близько 50% всього виробництва. На території України знаходиться найбільша в Європі Запорізька АЕС, яка з березня 2022 року окупована рф, зазнає обстрілів з боку ворожих військ, що призводить до порушення роботи цього об'єкта атомної енергетики та блекаутів внаслідок пошкоджень його мереж електропостачання.

Техногенна небезпека є найбільш характерною і значною за питомою вагою серед загального кола випадків. Підтвердження цьому – катастрофа на ЧАЕС, на газо- і продуктопроводах та транспорті. Зростання рівня технологічних небезпек і катастроф зумовлене зниженням реальної надійності пристроїв, помилками персоналу під час їх експлуатації, недбальство людей, небезпечні шкідливі фактори виробництва, небезпечне і шкідливе довкілля, конструктивні недоліки техніки, відсутність інформації, керування, погана організація виробництва. Техногенні катастрофи провокують природні катаклізми, в свою чергу природні нещастя впливають на техногенну та пожежну небезпеку. Істотне збільшення антропогенного навантаження на довкілля від нашої життєдіяльності досягло граничного рівня, що викликає загрозу існування людини як біологічного виду. Небезпеки стали глобальними. Пентагон (США) 2004 року заявив, що кліматичні зміни впродовж наступних 20 років стануть наслідком глобальної катастрофи, яка забере життя мільйонів людей, залучених до війн за виживання.

Узагальнюючи питання про наявність надзвичайного ризику, підкреслюючи, що Україні властиві як техногенні, так і природні ризики, слід зазначити, що над вирішенням проблем запобігання, а також усунення їх можливих наслідків у країні створена і діє потужна система захисту населення і економіки від надзвичайних ситуацій – система ЦЗ. Науково-технічний прогрес, з одного боку, покращує життя людей, з другого – підвищує ризик виникнення аварій і катастроф, і ЦЗ усе частіше доводиться ліквідовувати їх наслідки.

В умовах повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України є загроза ескалації війни з застосування зброї масового знищення: ядерної, хімічної, біологічної. У таких умовах система ЦЗ бере на себе завдання підготовки до захисту населення і народного господарства, а також максимального послаблення дії вражаючих факторів сучасної зброї.

Важливими є також заходи, що передбачає здійснити держава з метою адаптації служби ЦЗ, – перехід на безперервну та сертифіковану систему підготовки та перепідготовки кадрів з проблем природної та техногенної безпеки (від школи до ВИШу включно). Тому навчання студентів – майбутніх фахівців та керівників підприємств, установ і організацій основам ЦЗ є важливим кроком у здійсненні державної політики у цій сфері. Як викладач дисципліни я маю сподівання, що набуті знання після вивчення курсу стануть вам у нагоді.

Паспорт навчальної дисципліни

Нормативні показники	денна форма здобуття освіти	заочна форма здобуття освіти
Статус дисципліни	**Вибіркова**	
Семестр	6-й	6-й
Кількість кредитів ECTS	4	4
Кількість годин	90	90
Лекційні заняття	20 год.	8 год.
Самостійна робота	70 год.	82 год.
Консультації	дистанційно, четвер, 14.30-15.30, Zoom, ідентиф. 92281308254, пароль 1111	
Вид підсумкового семестрового контролю:	**залік**	
Посилання на електронний курс у СЕЗН ЗНУ (платформа Moodle)	https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=2130	

2. Методи досягнення запланованих освітньою програмою компетентностей і результатів навчання

КОМПЕТЕНТНОСТІ/ результати навчання	Методи навчання	Форми і методи оцінювання
ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі біології при здійсненні професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування законів, теорій та методів біологічної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.	Пояснювально-ілюстративний метод; репродуктивний метод; частково-пошуковий метод; дослідницький метод.	Тестування; розв'язання ситуаційних задач; виконання завдань самостійної роботи; виконання індивідуального дослідницького завдання.
ЗК. Здатність діяти соціально відповідально та громадянсько свідомо; вміння визначити коло своїх обов'язків за напрямом професійної діяльності з урахуванням завдань з ЦЗ; знання методів та інструментарію моніторингу НС, побудови моделей	Пояснювально-ілюстративний метод; репродуктивний метод; частково-пошуковий метод; дослідницький метод.	Розв'язання ситуаційних задач; тестування; виконання завдань самостійної роботи; виконання індивідуального дослідницького завдання.

(сценаріїв) їх розвитку та оцінки їх соціально-економічних наслідків; здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях; здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; здатність приймати рішення з питань ЦЗ в межах своїх повноважень; здатність до адаптації та дії у новій ситуації; здатність спілкуватися рідною мовою як усно, так і письмово, здатність спілкуватися другою мовою.		
СК. Проведення ідентифікації, дослідження умов виникнення і розвитку НС та забезпечення скоординованих дій щодо їх попередження на об'єктах господарювання (ОГ) відповідно до своїх професійних обов'язків; обрання і застосовування методик з прогнозування та оцінки обстановки в зоні НС, розрахунку параметрів уражальних чинників джерел НС, що контролюються і використовуються для прогнозування, визначення складу сил, засобів і ресурсів для подолання наслідків НС; розуміння, розробка і впровадження превентивних та оперативних (аварійних) заходів цивільного захисту; забезпечення якісного навчання працівників ОГ з питань ЦЗ, надання допомоги та консультацій працівникам організації (підрозділу) з практичних питань захисту у НС; оцінювання стану готовності підрозділу до роботи в умовах загрози і виникнення НС за встановленими критеріями та показниками.	Пояснювально-ілюстративний метод; репродуктивний метод; частково-пошуковий метод; дослідницький метод.	Розв'язання ситуаційних задач; тестування; виконання завдань самостійної роботи; виконання індивідуального дослідницького завдання.

ПР. Застосовувати сучасні інформаційні технології, програмні засоби та ресурси Інтернету для інформаційного забезпечення професійної діяльності; спілкуватися усно і письмово з професійних питань з використанням наукових термінів, прийнятих у фаховому середовищі, державною та іноземною мовами; володіти прийомами самоосвіти і самовдосконалення; уміти проектувати траєкторію професійного росту й особистого розвитку, застосовуючи набуті знання; Поєднувати навички самостійної та командної роботи задля отримання результату з акцентом на доброчесність, професійну сумлінність та відповідальність за прийняття рішень.	Пояснювально-ілюстративний метод; репродуктивний метод; частково-пошуковий метод; дослідницький метод.	Тестування; розв'язання ситуаційних задач; виконання завдань самостійної роботи; виконання індивідуального дослідницького завдання.

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Цивільний захист у сучасних умовах

Тема 1. Основи цивільного захисту України

Роль і місце цивільного захисту в житті суспільства. Мета, принципи та основні завдання цивільного захисту. Структура єдиної державної системи цивільного захисту: організаційна структура, завдання, склад сил і засобів, порядок діяльності, рівні територіальних підсистем; організаційна структура, завдання, склад сил і засобів, порядок діяльності, рівні функціональних підсистем. Органи управління цивільного захисту України. Режими функціонування єдиної державної системи цивільного захисту: режим повсякденного функціонування, режим підвищеної готовності, режим надзвичайної ситуації, режим надзвичайного стану, режим воєнного стану. Організаційна структура Цивільного захисту підприємств. Сили цивільного захисту: склад і основні завдання.

Тема 2. Надзвичайні ситуації та їх наслідки

Класифікація надзвичайних ситуацій. Надзвичайні ситуації залежно від обсягів заподіяних наслідків: надзвичайні ситуації державного рівня, надзвичайні ситуації регіонального рівня, надзвичайні ситуації місцевого рівня, надзвичайні ситуації об'єктового рівня. Надзвичайні ситуації техногенного характеру: перелік видів діяльності та об'єктів, що становлять підвищену небезпеку техногенного характеру; транспортні аварії (катастрофи), аварії з викидом радіоактивних речовин; аварії з викидом біологічно небезпечних речовин; аварії з викидом СДОР (із загрозою викиду); аварії на енергетичних системах; аварії на комунальних системах життєзабезпечення; гідродинамічні аварії; аварії на очисних спорудах; пожежі, вибухи, загроза вибухів; раптове руйнування будівель і споруд. Надзвичайні ситуації природного характеру: геологічні небезпечні явища; геофізичні небезпечні явища; метеорологічні небезпечні явища;

гідрологічні небезпечні явища; природні пожежі; інфекційні захворювання людей; інфекційні захворювання тварин; ураження рослин; надзвичайні ситуації, що пов’язані зі зміною стану суші; надзвичайні ситуації, що пов’язані зі зміною стану гідросфери; надзвичайні ситуації, що пов’язані зі зміною стану атмосфери; надзвичайні ситуації, що пов’язані зі зміною стану біосфери. Надзвичайні ситуації соціального характеру. Надзвичайні ситуації воєнного характеру.

Змістовий модуль 2. Зброя масового знищення. Правові та організаційні основи цивільного захисту

Тема 3. Характеристики осередків радіоактивного, хімічного та біологічного ураження

Загальна характеристика зброї масового ураження: надрадіочастотна зброя; радіологічна зброя; інфразвукова зброя; геофізична зброя; кліматична зброя; променева зброя; електромагнітна зброя; генетична зброя, або біогенетична зброя; інформаційна зброя; психотронна зброя. Характерні риси сучасних воєн і збройних конфліктів. Можливі наслідки від сучасних воєн і збройних конфліктів для населення і території країни. Осередок ядерного ураження: основні вражаючі фактори ядерного вибуху (ударна хвиля; світлове випромінювання; проникаюча радіація; електромагнітний імпульс; радіоактивне зараження, або забруднення); променева хвороба; зони радіоактивного забруднення. Осередок хімічного ураження: бойові властивості хімічної зброї масового ураження; шляхи надходження, класифікація, властивості бойових отруйних речовин; фіто-, зоо- та мікробні токсини. Зона хімічного зараження. Осередок біологічного ураження: способи бойового застосування біологічних засобів: властивості бактеріологічної зброї; характеристика найнебезпечніших інфекційний захворювань (чума, натуральна віспа, холера, сибірська виразка).

Тема 4. Правові та організаційні основи цивільного захисту

Основні положення міжнародного права з питань захисту людей (Женевські Конвенції; Додаткові Протоколи до Женевських Конвенцій 1949 року). Планування заходів з питань цивільного захисту: план цивільного захисту на мирний час; план цивільного захисту на воєнний час; план цивільного захисту на особливий період; план розвитку та удосконалення цивільного захисту; план локалізації та ліквідації аварійних ситуацій та аварій. Навчання та підготовка населення до дій в умовах надзвичайних ситуацій: підготовка працівників об’єктів; комплексні об’єктові навчання; комплексні об’єктові тренування; підготовка студентів вищих навчальних закладів освіти.

Тема 5. Правила поведінки населення в конкретних надзвичайних ситуаціях

Правила поведінки під час ураганів і смерчів. Правила поведінки під час повені. Правила поведінки при землетрусі. Дії населення в зоні хімічного зараження. Дії населення в зоні біологічного зараження. Дії населення в зонах радіоактивного забруднення. Правила поведінки при пожежі. Правила поведінки при аваріях на гідродинамічних об'єктах. Правила поведінки при аварії на залізничному транспорті. Правила поведінки при автокатастрофі. Правила поведінки в разі виявлення вибухонебезпечних предметів. Правила поведінки на окупованій території. Правила поведінки під час обстрілів: обстріл стрілецькою зброєю; мінометний обстріл; артилерійський обстріл системами залпового вогню; авіаналіт. Правила поведінки під завалами внаслідок обстрілів. Правила поведінки в зоні бойових дій.

Змістовий модуль 3. Заходи та засоби захисту населення та територій

Тема 6. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій

Захист населення та територій: основні принципи, комплекс заходів; оповіщення та інформування; спостереження і контроль; укриття в захисних спорудах; евакуаційні заходи; інженерний захист; медичний захист; психологічний захист; біологічний захист; радіаційний і хімічний захист. Способи оповіщення населення про виникнення або загрозу виникнення надзвичайних ситуацій. Сигнали і варіанти оповіщення населення в мирний час. Сигнали оповіщення населення у воєнний час. Зв'язок і пошук інформації у воєнний час. Організація та

проведення евакуації та розосередження: види евакуації; способи евакуації; евакуаційні органи; особливості евакуації в мирний та воєнний час. Заходи щодо забезпечення розосередження та евакуації: транспортне забезпечення; матеріальне забезпечення; технічне забезпечення; охорона громадського порядку; медичний захист; радіаційний і хімічний захист. Прилади радіаційної розвідки та дозиметричного контролю: індикатори, рентгенометри, радіометри, дозиметри. Прилад хімічної розвідки.

Тема 7. Засоби колективного захисту населення

Сховища: класифікація; вимоги до сховищ; приміщення основного призначення; приміщення допоміжного призначення; норми об'ємно-планових рішень; пристосовані під сховища приміщення. Протирадіаційні укриття: класифікація; приміщення основного призначення; приміщення допоміжного призначення; норми об'ємно-планових рішень; пристосовані під укриття приміщення; підвищення захисних властивостей протирадіаційних укриття. Укриття найпростішого типу: швидко споруджувані укриття; простіші укриття (щілини). Правила утримання та експлуатації захисних споруд.

Тема 8. Засоби індивідуального захисту населення

Загальна характеристика засобів індивідуального захисту. Засоби захисту органів дихання: призначення, класифікація. Протигази: фільтруючі протигази (загальновійськові, цивільні, дитячі); ізолюючі протигази. Респіратори: будова, види. Найпростіші засоби захисту органів дихання: протипилова тканинна маска (ПТМ-1) і ватно-марлева пов'язка (ВМП). Засоби захисту шкіри: призначення, класифікація. Ізолюючі засоби захисту шкіри. Фільтруючі засоби захисту шкіри. Найпростіші засоби захисту шкіри. Медичні засоби індивідуального захисту: аптечка індивідуальна, індивідуальний протихімічний пакет, пакет перев'язувальний індивідуальний.

Змістовий модуль 4. Ліквідація наслідків надзвичайних ситуацій. Перша медична допомога

Тема 9. Ліквідація наслідків надзвичайних ситуацій

Мета, зміст та умови проведення рятувальних та інших невідкладних робіт. Послідовність і способи виконання рятувальних та інших невідкладних робіт. Організація і проведення рятувальних та інших невідкладних робіт в осередках радіаційного ураження. Організація і проведення рятувальних та інших невідкладних робіт в осередках хімічного ураження. Організація і проведення рятувальних та інших невідкладних робіт в осередках бактеріального (біологічного) ураження: режим карантину; режим обсервації. Організація життєзабезпечення постраждалого населення в надзвичайних ситуаціях. Оцінка медико-санітарної обстановки в умовах надзвичайної ситуації. Спеціальна обробка: призначення, види. Знезараження: призначення, види, способи проведення. Санітарна обробка: призначення, види, способи проведення.

Тема 10. Надання першої медичної допомоги потерпілим у надзвичайних ситуаціях

Перша медична допомога: основні завдання, заходи, принципи надання допомоги, табельні та підручні засоби. Перша медична допомога при пораненнях: види ран, правила асептики, види антисептики, перев'язувальні матеріали, види пов'язок і правила їх накладання. Види кровотеч. Способи зупинки артеріальної кровотечі. Способи зупинки венозної кровотечі. Способи зупинки капілярної кровотечі. Правило накладання джгута та джгута-турнікету. Надання першої медичної допомоги при переломах: види і типи переломів, основні правила накладення шин. Види та правила транспортування хворих. Реанімаційні заходи. Правила проведення непрямого масажу серця. Правила проведення штучного дихання: «із рота в рот», «із рота в ніс», спосіб Лаборда, спосіб Сільвестра, спосіб Шеффера, спосіб Шюллера. Шок: види, симптоми. Протишокові заходи. Особливості протишокових заходів у дітей.

4. Структура навчальної дисципліни

Вид заняття /роботи	Назва теми	Кількість годин		Згідно з розкладом
		о.ф.	з.ф.	
Лекція 1	Тема. Основи цивільного захисту України.	2	1	*Щотижня / тиждень 1*
Самостійна робота	Тема 1. Основи цивільного захисту України. Питання для розгляду: 1. Роль і місце цивільного захисту в житті суспільства. 2. Мета, принципи та основні завдання цивільного захисту. 3. Структура єдиної державної системи цивільного захисту. Режими функціонування єдиної державної системи цивільного захисту. 4. Організаційна структура Цивільного захисту підприємств. 5. Сили ЦЗ. Перелік завдань: 1. Об'єктові формування, їх призначення. Приведення об'єктових формувань в готовність до дій у надзвичайних ситуаціях. 2. Режими функціонування об'єкта господарської діяльності. 3. Режим підвищеної готовності об'єкта господарської діяльності. 4. Режим надзвичайної ситуації на об'єкті господарської діяльності.	7	8	*Щотижня / тиждень 1*
Лекція 2	Тема. Надзвичайні ситуації та їх наслідки.	2	1	*Щотижня / тиждень 2*
Самостійна робота	Тема 2. Надзвичайні ситуації та їх наслідки. Питання для розгляду: 1. Класифікація надзвичайних ситуацій. 2. Надзвичайні ситуації техногенного характеру. 3. Надзвичайні ситуації природного характеру. 4. Надзвичайні ситуації соціального характеру. 5. Надзвичайні ситуації воєнного характеру. Перелік завдань: 1. Аварія як подія техногенного характеру. 2. Катастрофа як подія з тяжкими наслідками. 3. Об'єкт підвищеної небезпеки. 4. Гідродинамічно-небезпечні об'єкти. Можливі наслідки зруйнувань дамб та гребель.	7	8	*Щотижня / тиждень 2*
Лекція 3	Тема. Характеристики осередків радіоактивного, хімічного та біологічного ураження.	2	1	*Щотижня / тиждень 3*
Самостійна робота	Тема 3. Характеристики осередків радіоактивного, хімічного та біологічного ураження. Питання для розгляду: 1. Загальна характеристика зброї масового ураження. 2. Осередок ядерного ураження. 3. Осередок хімічного ураження. 4. Осередок біологічного ураження. Завдання для виконання: 1. Прогнозування масштабів і наслідків аварії на	7	8	*Щотижня / тиждень 3*

	атомних електростанціях з викидом радіоактивних речовин у навколишнє середовище. 2. Прогнозування масштабів і наслідків аварії з викидом сильнодіючих отруйних речовин. 3. Опікова хвороба: види, форми, стадії.. 4. Характеристика біологічних засобів ураження.			
Лекція 4	Тема. Правові та організаційні основи цивільного захисту.	2	–	*Щотижня / тиждень 4*
Самостійна робота	Тема 4. Правові та організаційні основи цивільного захисту.. Питання для розгляду: 1. Основні положення міжнародного права з питань захисту людей. 2. Планування заходів з питань цивільного захисту. 3. Навчання та підготовка населення до дій в умовах надзвичайних ситуацій. Завдання для виконання: 1. Статті Женевських Конвенцій, які присвячені захисту військовополонених. 2. Статті Женевських Конвенцій, які присвячені захисту цивільного населення. 3. Статті Женевських Конвенцій, які присвячені захисту цивільних об'єктів. 4. Статті Женевських Конвенцій, які присвячені захисту природного середовища.	7	9	*Щотижня / тиждень 4*
Лекція 5	Тема. Правила поведінки населення в конкретних надзвичайних ситуаціях.	2	1	*Щотижня / тиждень 5*
Самостійна робота	Тема 5. Правила поведінки населення в конкретних надзвичайних ситуаціях. Питання для розгляду: 1. Правила поведінки під час ураганів, смерчів та землетрусу. 2. Дії населення в зонах хімічного зараження, біологічного зараження, а також радіоактивного забруднення. 3. Правила поведінки при пожежі, під завалами. 4. Правила поведінки при аваріях на гідродинамічних об'єктах та під час повені. 5. Правила поведінки під час транспортної аварії. 6. Правила поведінки в разі виявлення вибухонебезпечних предметів. 7. Правила поведінки на окупованій території і в зоні бойових дій. 8. Правила поведінки під час обстрілів. Завдання для виконання: 1. Характеристика видів вибухонебезпечних речовин. 2. Характеристика видів систем артобстрілу. 3. Характеристика видів систем бомбардування. 4. Захист продуктів харчування та води від зараження радіаційними речовинами.	7	8	*Щотижня / тиждень 5*
Лекція 6	Тема. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій.	2	1	*Щотижня / тиждень 6*
Самостійна робота	Тема 6. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій. Питання для розгляду:	7	8	*Щотижня / тиждень 6*

	1. Захист населення та територій: основні принципи, комплекс заходів. 2. Способи оповіщення населення про виникнення або загрозу виникнення надзвичайних ситуацій. 3. Сигнали і варіанти оповіщення населення в мирний час. 4. Сигнали оповіщення населення у воєнний час. 5. Зв'язок і пошук інформації у воєнний час. 6. Організація та проведення евакуації та розосередження. 7. Заходи щодо забезпечення розосередження та евакуації. Завдання для виконання: 1. Права громадянина України у сфері захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій. 2. Спостереження і контроль за обстановкою і територією: мета, порядок організації та здійснення. 3. Оцінка радіаційної обстановки на об'єкті. 4. Біологічний захист населення і територій. Режим карантину та режим обсервації.			
Лекція 7	Тема. Засоби колективного захисту населення.	2	1	*Щотижня / тиждень 7*
Самостійна робота	Тема 7. Засоби колективного захисту населення. Питання для розгляду: 1. Загальна характеристика засобів колективного захисту. 2. Сховища. 3. Протирадіаційні укриття. 4. Найпростіші укриття. 5. Правила утримання та експлуатації захисних споруд. Завдання для виконання: 1. Інженерно-технічні характеристики сховища. 2. Організація захисту персоналу у сховищі. 3. Інженерно-технічні характеристики протирадіаційного укриття. 4. Організація захисту персоналу у протирадіаційному укритті.	7	8	*Щотижня / тиждень 7*
Лекція 8	Тема. Засоби індивідуального захисту населення.	2	1	*Щотижня / тиждень 8*
Самостійна робота	Тема 8. Засоби індивідуального захисту населення. Питання для розгляду: 1. Загальна характеристика засобів індивідуального захисту. 2. Засоби захисту органів дихання. 3. Засоби захисту шкіри. 4. Медичні засоби індивідуального захисту. Завдання для виконання: 1. Особливості застосування засобів індивідуального захисту в умовах зараження радіоактивними речовинами. 2. Особливості застосування засобів індивідуального захисту в умовах зараження хімічними речовинами. 3. Особливості застосування засобів індивідуального захисту в умовах зараження біологічними речовинами.	7	8	*Щотижня / тиждень 8*

	4. Призначенням, будовою та правилами використання цивільних протигазів ЦП-5, ЦП-5М, ЦП-7, ЦП-7В. Визначте свої розміри цих протигазів.			
Лекція 9	Тема. Ліквідація наслідків надзвичайних ситуацій.	2	–	*Щотижня / тиждень 9*
Самостійна робота	Тема 9. Ліквідація наслідків надзвичайних ситуацій. Питання для розгляду: 1. Мета, зміст та умови проведення рятувальних та інших невідкладних робіт. 2. Послідовність і способи виконання рятувальних та інших невідкладних робіт. 3. Організація і проведення рятувальних та інших невідкладних робіт у різних осередках ураження. 4. Організація життєзабезпечення постраждалого населення в надзвичайних ситуаціях. 5. Знезараження. Завдання для виконання: 1. Організація радіаційної і хімічної розвідки під час ліквідації наслідків надзвичайної ситуації. 2. Організація дозиметричного контролю на об'єкті під час ліквідації наслідків надзвичайної ситуації. 3. Дезактивація, дегазація та дезінфекція майна об'єкта. 4. Дегазація та дезінфекція території об'єкта.	7	9	*Щотижня / тиждень 9*
Лекція 10	Тема. Надання першої медичної допомоги потерпілим у надзвичайних ситуаціях.	2	1	*Щотижня / тиждень 10*
Самостійна робота	Тема 10. Надання першої медичної допомоги потерпілим у надзвичайних ситуаціях. Питання для розгляду: 1. Завдання та принципи надання першої медичної допомоги. 2. Перша медична допомога при пораненнях. 3. Види кровотеч і способи їх зупинки. 4. Надання першої медичної допомоги при переломах. 5. Види та правила транспортування хворих. 6. Реанімаційні заходи. 7. Протишокові заходи. Завдання для виконання: 1. Організація та здійснення часткової санітарної обробки при зараженні об'єкта хімічними речовинами. 2. Організація та здійснення часткової санітарної обробки при зараженні об'єкта радіоактивними речовинами. 3. Організація та здійснення часткової санітарної обробки при зараженні об'єкта біологічними засобами. 4. Повна санітарна обробка персоналу об'єкта.	7	8	*Щотижня / тиждень 10*

5. Види і зміст контрольних заходів

Вид заняття/роботи	Вид поточного контрольного заходу	Зміст контрольного заходу*	Критерії оцінювання та термін виконання*	Усього балів
1	2	3	4	5
Поточний контроль				
Поточні контрольні роботи (тестування)	Тестування 1	Питання для підготовки: 1. Роль і місце цивільного захисту в житті суспільства. 2. Мета, принципи та основні завдання цивільного захисту. 3. Структура єдиної державної системи цивільного захисту. Режими функціонування єдиної державної системи цивільного захисту. 4. Організаційна структура Цивільного захисту підприємств. 5. Сили ЦЗ. 6. Класифікація надзвичайних ситуацій. 7. Надзвичайні ситуації техногенного характеру. 8. Надзвичайні ситуації природного характеру. 9. Надзвичайні ситуації соціального характеру. 10. Надзвичайні ситуації воєнного характеру.	20 тестових завдань – кожна правильна відповідь – 0,5 балів (разом **10 балів**). **0,5 балів** виставляється студенту за правильну відповідь; **0 балів** виставляється студенту за допущену помилку. Тести виконуються он-лайн на платформі в Moodle. https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id = 2130. Тестування повинно бути пройдено впродовж поточної атестації №1.	**20**
	Тестування 2	Питання для підготовки: 1. Загальна характеристика зброї масового ураження. 2. Осередок ядерного ураження. 3. Осередок хімічного ураження. 4. Осередок біологічного ураження. 5. Основні положення міжнародного права з питань захисту людей.. 6. Планування та забезпечення заходів і дій у сфері цивільного захисту. 7. Правила поведінки під час ураганів, смерчів та землетрусу. 8. Дії населення в зонах хімічного зараження,		

		біологічного зараження, а також радіоактивного забруднення. 9. Правила поведінки при пожежі, під завалами. 10. Правила поведінки при аваріях на гідродинамічних об'єктах та під час повені. 11. Правила поведінки під час транспортної аварії. 12. Правила поведінки в разі виявлення вибухонебезпечних предметів. 13. Правила поведінки на окупованій території і в зоні бойових дій.		
Розв'язування ситуаційних задач	Ситуаційні задачі №1	Розв'язування ситуаційних задач за тематикою змістового модуля 1	Кожна з 5 ситуаційних задач оцінюється в 1 бал (разом **5 балів**). **1 бал** передбачає відповідь, бездоганну за змістом, формою, обсягом. Це означає, що студент у повній мірі розв'язав ситуаційну задачу, надавши вичерпні відповіді на два поставлених питання (по 0,5 балів за кожне). **0,5 балів** ставиться студенту тоді, коли він також в цілому правильно розв'язав задачу, але відповідь має деякі неточності або пропуски в неосновних питаннях. **0 балів** передбачає відсутність відповіді. Робота повинна бути представлена на оцінювання впродовж поточної атестації №1.	**10**
	Ситуаційні задачі №2	Розв'язування ситуаційних задач за тематикою змістового модуля 2		
Поточні контрольні роботи (тестування)	Тестування 3	Питання для підготовки: 1. Захист населення та територій: основні принципи, комплекс заходів. 2. Способи оповіщення населення про виникнення або загрозу	Критерії оцінювання визначені вище**.** Тести виконуються он-лайн на платформі в Moodle. Тестування повинно бути пройдено впродовж поточної атестації №2.	**20**

		виникнення надзвичайних ситуацій. 3. Сигнали і варіанти оповіщення населення в мирний час. 4. Сигнали оповіщення населення у воєнний час. 5. Зв'язок і пошук інформації у воєнний час. 6. Організація та проведення евакуації та розосередження. 7. Заходи щодо забезпечення розосередження та евакуації. 8. Сховища. 9. Протирадіаційні укриття. 10. Найпростіші укриття. 11. Правила утримання та експлуатації захисних споруд. 12. Загальна характеристика засобів індивідуального захисту. 13. Засоби захисту органів дихання. 14. Засоби захисту шкіри. 15. Медичні засоби індивідуального захисту.		
	Тестування 4	Питання для підготовки: 1. Мета, зміст та умови проведення рятувальних та інших невідкладних робіт. 2. Послідовність і способи виконання рятувальних та інших невідкладних робіт. 3. Організація і проведення рятувальних та інших невідкладних робіт у різних осередках ураження. 4. Організація життєзабезпечення постраждалого населення в надзвичайних ситуаціях. 5. Знезараження.		

		6. Завдання та принципи надання першої медичної допомоги. 7. Перша медична допомога при пораненнях. 8. Види кровотеч і способи їх зупинки. 9. Надання першої медичної допомоги при переломах. 10. Види та правила транспортування хворих. 11. Реанімаційні заходи. 12. Протишокові заходи.		
Розв'язування ситуаційних задач	Ситуаційні задачі №3	Розв'язування ситуаційних задач за тематикою змістового модуля 3	Критерії оцінювання визначені вище. Робота повинна бути представлена на оцінювання впродовж поточної атестації №2.	**10**
	Ситуаційні задачі №4	Розв'язування ситуаційних задач за тематикою змістового модуля 4		
Усього поточний контроль	**8**			**60**
Підсумковий контроль				
Теоретичне завдання	Тестування у системі СЕЗН ЗНУ	Підготовка до заліку здійснюється за навчальним матеріалом усього курсу (питання див. Розділ 3 силабусу навчальної дисципліни).	40 тестових завдань – кожна правильна відповідь – **0,5 балів**. Тести виконуються он-лайн на платформі в Moodle.	**20**
Практичне завдання	Виконання індивідуального дослідницького завдання	Індивідуальне дослідницьке завдання складається з двох частин. У першій частині цього завдання потрібно за 5-ти пунктами наданого плану описати зазначену у варіанті хімічну отруйну речовину, розкривши: 1) загальну характеристику отруйної речовини, 2) ступінь небезпеки (пожежонебезпечність); 3) хімічні властивості; 4) засоби захисту; 5) заходи по наданню першої медичної допомоги та принципи проведення принципи проведення	Кожний з п'яти пунктів першої частини індивідуального дослідницького завдання оцінюється в 2 бали (разом **10 балів**). **2 бали** передбачає відповідь на питання одного пункту, бездоганну за змістом, формою, обсягом. **1 бал** ставиться студенту тоді, коли відповідь має деякі неточності або пропуски в неосновних питаннях. **0 балів** – відсутність відповіді. Друга частина – 10 тестових завдань –	**20**

		спеціалізованих медичних заходів. Друга частина індивідуального дослідницького завдання містить тестові питання. Індивідуальне дослідницьке завдання оформлюється на стандартних аркушах паперу формату А4. Times New Roman, 14 pt, 1,5 інтервал, поля стандартні. Обсяг відповіді на першу частину – 8-10 сторінок друкованого тексту.	кожна правильна відповідь – 1 бал (разом **10 балів**). **1 бал** виставляється студенту за 2 правильні відповіді; **0,5 балів** виставляється студенту за 1 правильну відповідь; **0 балів** виставляється студенту за обидві допущені помилки.	
Усього підсумковий контроль				**40**

Шкала оцінювання ЗНУ: національна та ECTS

За шкалою ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою
		Залік
A	90 – 100 (відмінно)	Зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	
C	75 – 84 (добре)	
D	70 – 74 (задовільно)	
E	60 – 69 (достатньо)	
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов'язковим повторним курсом)	

6. Основні навчальні ресурси

Рекомендована література

Основна:

1. Качан С. І., Шелех Ю. Л. Професійна та цивільна безпека. Ч. 2. Цивільний захист об'єктів енергетики. Львів : Новий світ-2000, 2023. 239 с.
2. Кодекс Цивільного захисту України. Київ : Алерта, 2025. 130 с.
3. Левченко О. Г., Землянська О. В., Праховнік Н. А., Зацарний В. В. Безпека життєдіяльності та цивільний захист : підручник. 2-ге вид. Київ : Каравела, 2021. 268 с.
4. Сонько С. П. Надзвичайні ситуації та цивільний захист населення. Львів : Магнолія 2006, 2024. 232 с.

Додаткова:

1. Актуальні питання цивільного захисту: навч. посібник / В. А. Дубінін та ін. Одеса : Гельветика, 2020. 464 с.
2. Бедрій Я. Цивільний захист України : короткий словник-довідник. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2014. 112 с.

3. Бедрій Я., Малов В. Цивільний захист. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2014. 392 с.
4. Васійчук В. О., Гончарук В. Є., Качан С. І., Мохняк С. М. Основи цивільного захисту. Львів : Національне університет «Львівська політехніка», 2010. 384 с.
5. Військова епідеміологія з епідеміологією надзвичайних ситуацій / за ред. М. А. Андрейчина. Тернопіль : Укрмедкнига, 2018. 320 с.
6. Гринзовський А. М. Домедична допомога у екстремальних ситуаціях та медичний захист. Київ : Центр навчальної літератури, 2020. 216 с.
7. Домедична допомога на місці події : практ. посіб. / П. Б. Волянський та ін. Херсон : Гельветика, 2020. 221 с.
8. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій. Техногенна та природна небезпека / за заг. ред. В. В. Могильченка. Київ : КІМ, 2007. Т. 1. 636 с.
9. Ковжога С. О., Тузьків С. А., Карманний Є. В., Зенін А. П. Цивільний захист і охорона праці праці в галузі. Харків : Вид-во Нац. ун-ту «Юрид. академія України імені Ярослава Мудрого», 2018. 192 с.
10. Курепін В. М. Цивільний захист . Курс лекцій. Миколаїв : МНАУ, 2021. 92 с.
11. Левчук К. О., Романюк Р. Я., Толок А. О. Цивільний захист. Дніпродзержинськ : ДДТУ, 2016. 325 с.
12. Михайлюк В. О., Халмурадов Б. Д. Цивільна безпека. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 158 с.
13. Русаловський А. В., Вендичанський В. Н. Цивільний захист. Київ : АМУ, 2008. 250 с.
14. Смирнов В. А., Дикань С. А. Цивільний захист. Київ : Кафедра, 2013. 300 с.
15. Стеблюк М. І. Цивільна оборона та цивільний захист. 3-те вид., стер. Київ : Знання, 2013. 487 с.
16. Цивільний захист / О. І. Запорожець та ін. Київ : Центр навчальної літератури, 2020. 264 с.
17. Цивільний захист / Д. В. Зеркалов та ін. . Київ : Основа, 2014. 234 с.
18. Цивільний захист / О. Г. Манойло та ін. Одеса : ОНАХТ, 2013. 108 с.
19. Цивільний захист : підручник для студ. вищих навч. закладів IV рівня акред. / П. В. Олійник та ін. Вінниця : Нова Книга, 2013. 328 с.
20. Цивільний захист на підприємствах харчової промисловості / О. В. Хіврич та ін. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 240 с.

Інформаційні ресурси

1. Дії населення в умовах надзвичайних ситуацій воєнного характеру. URL: https://dsns.gov.ua/uk/abetka-bezpeki/diyi-naselennya-v-umovax-nadzvicainix-situacii-vojennogo-xarakteru
2. Запобігання та ліквідація наслідків надзвичайних ситуацій. URL: https://ukurier.gov.ua/uk/articles/zapobigannya-ta-likvidaciya-naslidkiv-nadzvichajni/
3. Евакуація – вся актуальна інформація про те URL: https://ukrainian.city/evakuatsiya?gad_source=1&gclid=CjwKCAiAtNK8BhBBEiwA8wVt9wa-x1ScvRI6xqvYhjdW6wneeUnv3HphW0yYeVxzfEuD5VY4TYcP7RoCZdQQAvD_BwE
4. Комплексний інформаційно–бібліографічний сервіс Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. URL: irbis–nbuv.gov.ua/cgi…/cgiirbis_64.exe...
5. Методика оцінки збитків від наслідків надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру. Постанова Кабінету Міністрів України від 15.02.2002 № 175. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/ cgi-bin/laws/main.cgi
6. Національна доповідь про стан техногенної та природної безпеки в Україні. URL: http://www.mns.gov.ua/content/nasdopov2010.html
7. Офіційний сайт Американського вулканологічного товариства (англійською мовою). URL: http:// vulcan.wr.usgs.gov
8. Офіційний сайт Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду (Держгірпромнагляду). URL: http://www.dnop.kiev.ua

9. Північноатлантичний альянс (НАТО). URL: http://www.nato.int
10. Постійне представництво України при ООН. URL: http://www.uamission.org
11. Про затвердження Положення про штаб з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації та Видів оперативно-технічної і звітної документації штабу з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0047-15#Text
12. Рада національної безпеки і оборони України. URL: http://www.rainbow.gov.ua
13. Українська бібліотечна асоціація : список бібліотечних блогів. URL: http://ula.org.ua/bibliomist/resursi/bibliotechni–blogi
14. Український інститут досліджень навколишнього середовища і ресурсів при Раді національної безпеки і оборони України. URL : http://www.erriu.ukrtel.net/index.htm
15. Цивільний захист. URL : https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=2130

7. Регуляції і політики курсу

Відвідування занять. Регуляція пропусків.
Відвідування занять обов'язкове, оскільки при вивченні курсу відсутність практичних занять спонукає під час викладання лекційного матеріалу розбирати й питання практичного характеру.
Пропуски можливі лише з поважної причини. Відпрацювання пропущених занять має бути регулярним за домовленістю з викладачем у години консультацій. Накопичення відпрацювань неприпустиме! За умови систематичних пропусків може бути застосована процедура повторного вивчення дисципліни (див. посилання на Положення у додатку до силабусу).

Політика академічної доброчесності
Кожний студент зобов'язаний дотримуватися принципів академічної доброчесності. Письмові завдання з використанням часткових або повнотекстових запозичень з інших робіт без зазначення авторства – це *плагіат*. Використання будь-якої інформації (текст, фото, ілюстрації тощо) мають бути правильно процитовані з посиланням на автора! Якщо ви не впевнені, що таке плагіат, фабрикація, фальсифікація, порадьтеся з викладачем. До студентів, у роботах яких буде виявлено списування, плагіат чи інші прояви недоброчесної поведінки можуть бути застосовані різні дисциплінарні заходи (див. посилання на Кодекс академічної доброчесності ЗНУ в додатку до силабусу).

Використання комп'ютерів/телефонів на занятті
Будь ласка, вимкніть на беззвучний режим свої мобільні телефони та не користуйтеся ними під час занять. Мобільні телефони відволікають викладача та ваших колег. Під час занять заборонено надсилання текстових повідомлень, прослуховування музики, перевірка електронної пошти, соціальних мереж тощо. Електронні пристрої можна використовувати лише за умови виробничої необхідності в них (за погодженням з викладачем).

Комунікація
Очікується, що студенти перевірятимуть свою електронну пошту і сторінку дисципліни в Moodle та реагуватимуть своєчасно. Всі робочі оголошення можуть надсилатися через старосту, на електронну на пошту та розміщуватимуться в Moodle. Будь ласка, перевіряйте повідомлення вчасно. *Ел. пошта має бути підписана справжнім ім'ям і прізвищем*. Адреси типу user123@gmail.com не приймаються!

Визнання результатів неформальної/інформальної освіти. Порядок зарахування результатів навчання, підтверджених сертифікатами, свідоцтвами, іншими документами, здобутими поза основним місцем навчання, регулюється Положенням про порядок визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті: https://tinyurl.com/y8gbt4xs.

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ

ГРАФІК ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ 2024-2025 н. р. доступний за адресою: https://tinyurl.com/yckze4jd.

НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ. Перевірка набутих студентами знань, навичок та вмінь (атестації, заліки, іспити та інші форми контролю) є невід'ємною складовою системи забезпечення якості освіти і проводиться відповідно до Положення про організацію та методику проведення поточного та підсумкового семестрового контролю навчання студентів ЗНУ: https://tinyurl.com/y9tve4lk.

ПОВТОРНЕ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІН, ВІДРАХУВАННЯ. Наявність академічної заборгованості до 6 навчальних дисциплін (в тому числі проходження практики чи виконання курсової роботи) за результатами однієї екзаменаційної сесії є підставою для надання студенту права на повторне вивчення зазначених навчальних дисциплін. Порядок повторного вивчення визначається Положенням про порядок повторного вивчення навчальних дисциплін та повторного навчання у ЗНУ: https://tinyurl.com/y9pkmmp5. Підстави та процедури відрахування студентів, у тому числі за невиконання навчального плану, регламентуються Положенням про порядок переведення, відрахування та поновлення студентів у ЗНУ: https://tinyurl.com/ycds57la.

ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ. Порядок і процедури врегулювання конфліктів, пов'язаних із корупційними діями, зіткненням інтересів, різними формами дискримінації, сексуальними домаганнями, міжособистісними стосунками та іншими ситуаціями, що можуть виникнути під час навчання, регламентуються Положенням про порядок і процедури вирішення конфліктних ситуацій у ЗНУ: https://tinyurl.com/57wha734. Конфліктні ситуації, що виникають у сфері стипендіального забезпечення здобувачів вищої освіти, вирішуються стипендіальними комісіями факультетів, коледжів та університету в межах їх повноважень, відповідно до: Положення про порядок призначення і виплати академічних стипендій у ЗНУ: https://tinyurl.com/yd6bq6p9; Положення про призначення та виплату соціальних стипендій у ЗНУ: https://tinyurl.com/y9r5dpwh.

ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА. Телефон довіри практичного психолога **Марті Ірини Вадимівни** (061) 228-15-84, (099) 253-78-73 (щоденно з 9 до 21).

УПОВНОВАЖЕНА ОСОБА З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ ТА ВИЯВЛЕННЯ КОРУПЦІЇ
Запорізького національного університету: **Банах Віктор Аркадійович**
Електронна адреса:
Гаряча лінія: Тел.

РІВНІ МОЖЛИВОСТІ ТА ІНКЛЮЗИВНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ. Центральні входи усіх навчальних корпусів ЗНУ обладнані пандусами для забезпечення доступу осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення. Допомога для здійснення входу у разі потреби надається черговими охоронцями навчальних корпусів. Якщо вам потрібна спеціалізована допомога, будь ласка, зателефонуйте (061) 228-75-11 (начальник охорони). Порядок супроводу (надання допомоги) осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення у ЗНУ: https://tinyurl.com/ydhcsagx.

РЕСУРСИ ДЛЯ НАВЧАННЯ

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА: http://library.znu.edu.ua. Графік роботи абонементів: понеділок-п`ятниця з 08.00 до 16.00; вихідні дні: субота і неділя.

СИСТЕМА ЕЛЕКТРОННОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАННЯ (MOODLE): https://moodle.znu.edu.ua

Якщо забули пароль/логін, направте листа з темою «Забув пароль/логін» за адресою: moodle.znu@znu.edu.ua.
У листі вкажіть: прізвище, ім'я, по-батькові українською мовою; шифр групи; електронну адресу.
Якщо ви вказували електронну адресу в профілі системи Moodle ЗНУ, то використовуйте посилання для відновлення паролю https://moodle.znu.edu.ua/mod/page/view.php?id=133015.
ЦЕНТР ІНТЕНСИВНОГО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ: http://sites.znu.edu.ua/child-advance/
ЦЕНТР НІМЕЦЬКОЇ МОВИ, ПАРТНЕР ГЕТЕ-ІНСТИТУТУ: https://www.znu.edu.ua/ukr/edu/ocznu/nim
ШКОЛА КОНФУЦІЯ (ВИВЧЕННЯ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ): http://sites.znu.edu.ua/confucius